

K13/27

(14) 492

2 APR 1976

NAME
NAME

Herbert V. Mhlango

18/4

*Four folders of the
Annals of the
Sheps tone*

(19/6)

12 p.

492

E LINE E BOOK

Radde

492

492

M. S.

Radde

Radde

J. S. B.

PP.1-364

492

folktales 1.

Lala

17/6

Busha (Continued)

K13/27.
2 APR 1941

indexed

2
92
4
S
C
9
D

12.

Imothetho yekutikhlongpha.

Inombatana yayiphucula likhanja ngelilanga lekuphuma kwayo emgonweni. Iiphucula, ingqashiyi lutho ehloko. Kute kutshi ma boke bonanga yabo sebethomile, bacale kushiya timbo ehloko.

Ma sebebonwa ke yimachikita kokuthi sebesebungeni lekucoma bajutshwe.

Manombatana alala kasahukati. Njalo, ma sekudliwe kwa cejwa, aye acoce kahle la kaje kudlelwa hona, axubise abantu nabajala. Ayambe aye lala e-lala hona.

Inombatana nethandayo ithathe lugansi kwayo yeluka nethandayo yendlele icambalale. nethandayo

K13/27

ithathe buhiale bayo ibuchushe.
Ngoku tibuthile kuninabule tinombi
leti, tiyaxoxa.

Ninabule uye atitekele tingane-
kwane. nanyi ke yekucala.

Damsomatshilo.

Kwes kela! injoda, yaganwe yiba-
fati naba bili. Ufati nomhulu wa-
tibula ngenombatana ligama layo
laba u Nkombose. Ufati nomngane
naye watibula ngenombatane
ligama layo laba u Damsomatshilo.

Tingane leti, bonkombose na-
Damsomatshilo, bo tahula titshanjana
kahulu. Bonina bona balana
kahulu. Balana njalo, bediwa
yiku banga injoda. Ngoba injoda
yabo yede buxoki. Kwathi nabo-
Nkombose, nokujiyona yosikati,
wamwala. Watshanja nabo Da-
msomatshilo kahulu. Abe esam-
tsheleni ayede. Abe samtsheleni

ayede, abe samtsheleni ayede.

Naye engatedi ediswa yikumthanda. asati ke kokuthi wayembuceni nje ngempela. ngoba bafati nabangane bejwayele kufika nenando. Bedela kuthonyama majoda, ngoba kuyalwa ethethweni kokuthi ufati nomhuhu uyena notala indlalifa.

Ngakoke, njengoba injoda yawu ma buxoki behlitiso yayo, yathanda kahulu ufati nomngane, ufati nomngane wayitshela tohe tina yateda. Wayitshela kokuthi nkombose mumbi. Makashaywe njalo, agqilawe. Damsomatsibis mubhe, makaphathwe kahle njalo. angasebedi kahulu.

Iingane tona tatshanjana kuhona timbita netibili temadi. Eyube nalenqane. Imbita neyube yethwalwa unkombose.

Imbita nengane yethwalwa uDa-
msomatshilo. Ma beye efuleni
Nkombose afike ethwese Damsoma-
tshilo yona lembita nengane
ngoba wayewumum novunwa
unina, emtetemisa. Khluleka
yikweda misebedi nemlinge-
neyo, eyedelwa uNkombose ngo-
ba yena eyingane yesaliwa-
kati.

Kuthe nganolumwe lusuk-
wathi nabo Damsomatshilo ku-
nyeni waha "makabulawe
nabonkombose. ^{nempela wabulawa.} ^{naNkombose} Agxobwe nge-
mabwe enabeni antshingwe
hona. Nempela bambita ba-
ya naye enabeni yemabwe.
Bafike bamgxoba bamhlanga-
nyela. Wati wafa. Basebem-
shija hona laho batiyambela.
Bafike batshanjana kahle, be-
ngasamboni nabonkombose, be

K13/27

mshije efile enabeni. labem
bulalele hora. nankombose
esefile ngoba egrobwe ingemabwe
wantshingwa enabeni,

Ngoku, ke, sekusele damsomatshi
lo yeywa. Ayiho inombatana na
toha nayo amadi efuleni. Naye se
kufwanele atshi ma eye efuleni
aphathe sitsha nesibekileyo ukute
amadi angasheshi aphele. Ngoku
ke kuhona imbita nezulu naya
yethwaha nkombose, damsomatshi
lo akwati kutethwesa.

ahelale, ahelale, ahelale, kugqw
ale imbita, igqwaliswa yimadi.
athi uyayifukula, imsinje. Ifuna
kuphonuka abeke kasi aqa
bange kokuthi, konje nkombose wafa.
Yena usesele yeywa. Ihlidiyo yabe
ibe buhlungu la eqabanga kokuthi
konje angaphakamisiwa ubani
imbita, ngoku isinja kangaka.

abe sehlabelela ethi:-

{ : s | s : s | d' , s : z , s | m : - y | d , s : s , s | s , s : (two times)

Uthi ungengethweze yini nkomboze kababa ?

Kumyakate sitiba, silingise lulwa-
ndle. Kube sekuchamuka nkomboze
agamanxe. Abe emuhle esabeka.

naye ahlabelela athi:-

{ : s | s : s | d' , s : z , s | m : - y | d , s : s , s | s : - s | s . m : - f | m : - r |
Uthi isihlo isihlo nenyoko yini Damsomatshilo, uyihlo nonyoko

	DC		fine
{ d , s : s , s s : -	s s . m : -	f m : -	y d , s : s , s -
Damsomatshilo,	bagroba,	bagroba	Damsomatshilo
	Bantshinga enabeni, Damsomatshilo		
	Ngagaga ngagaga Damsomatshilo		
	Ngafika esitibeni Damsomatshilo		
	Imamba yathi mangidliwe Damsomatshilo		
	Yengaba nehlwathi Damsomatshilo		
	Yathi ngiyiyosi yesitiba Damsomatshilo		

Siphinje sinyakate sitiba aphume
amethwese. abuyele esitibeni sahe.
na Damsomatshilo abuyele ehaya
nemadi. Afike angayihulumi
injaba le ya nkomboze ephama
esitibeni etomethwesa.

Aphele amadi ayambe Damsomatshilo, aye koha amadi Aphinje ahlabelele. Singakate sitiba Aphume Nkombose agamanxe. ahlabelele naye lahe liculo nga Damsomatshilo. Aceje. Singakate sitiba kwesibili. Aphume Nkombose amethwese. Abuyele esitibeni na Damsomatshilo aye ehaya nemadi ahe.

Kwema loko ke ngoku. Na Damsomatshilo yamtsho-kotisa leno yabe yekuba nadi. Wayi huthalela nge-mpela, kanti wayewumunye nothambileyo nga kesebedini. Nina wate wabuta! Ubuta njalo neyise uhona. Ubuta ebona ethulula amadi eyamba eya e-fuletri. Uthi, "Ahan' ye Damsomatshilo, kani buvila lobu wa wubuthelwa wu Nkombose yini?"

492

K13/27

Yini kokuba kufe Nkombose ceje
unuthale kangaka, amadi
angapheli?" Ahleke nje Da-
msomatshilo. Abute nina
athi, "Wuyethweswa ubani
lembita ngoba ufika laha ceje
uthi awethulwe nje?" Ahle-
ke, nje, Damsomatshilo. Ayambe

kuthi ngangoso, ayambe
aye efuleni. Yise anyenye,
afike eme abace ngetihakha,

Ahlabelele Damsomatshilo,
athi, "Uthi ungengethwese
yini Nkombose ka baba? asho
kabili. Kusuke kunyakate
sitika. Aphume Nkombose
agamane esitibeni ahlabelele
athi, "Uthi tshilo tshilo nenyoko yini?
Damsomatshilo?"

Uyihlo nenyoko, Damsomatshilo
Eagxoba bagxoba ..
Bantshinga enabeni ..

ngagaga ngagaga, Damsomatsilo
 ngafika esitibeni ..
 Imamba yathis mangidwe ..
 Yengaba nehlwathi ..
 Yathi ngiyiyosi yesitiba ..
 sinyakate sitiba. aphu-
 me amwethwese. abuyele
 esitibeni. Behlukane. na-
 nkombose na Damsomatsilo.
 mihle lomunu. Uhlophe qhwa
 Buso bugwele mfi. Mihle
 kabi.

Yabukela yabukela in-
 joda. Yalalala kuhlabele-
 lwa yatibuka tinombi
 tayo. Yashaywa yihvalo
 setitobili. Yakhumbula u-
 kuba nabawejayo bebulala
 ingane kambi kangaka.

Yagojuka injoda. Yafike
 yambhela ufati wayo. Naye
 wamanqala nje ho. Babita

K13/27

Damsomatshilo babuta kokuthi kani uloku eya efuleni nje we thweswa u do nkombose na?

Wavuma. Wabalanjisa ku tholana kwabo.

Yise wathi kuhl'aye efuleni Damsomatshilo, ahlabekle ede njengekweda kwabo. Kutolshi ma esephumi le, la ethi uyamwethwe-sa, nje abe semj'emela yise ebuya naye nkombose ete ehaya.

Baya, ke. Wafike ato aphuma nkombose. Wa nkola, wankola, Damsomatshilo ngengila, phinje a-phume nkombose. Wate wagojuka. Neyise naye watigojuka kela.

Nangoso yise wanyenya walanjela Damsomatshilo.

Wafike wacasha etihlahleni. Sam-
somatshilo wahlabelela. Wa-
phuma nkombose, sekaje
kunyakata sitiba. Naye
wahlabelela egamanxile.
Sanyakata futhi. Waphu-
ma nkombose wamwethwe-
sa.

Uthe esatshi nyamwethwes-
nje, wayesemjumele yise.
Wambamba weta naye
ethi utoyamba naye. Se-
sika sitiba salanjela.
Sahuma sathi, "Uyijisaphi
iyosi yethu le?" Wathi
cha, yingane yami le
ngijijisa ehaya.

Sathi sitiba, "Yeka kasi i-
yosi yethu wena. Satitholela
lonum. Wena wagge wagxo-
ba wagxoba, wantshinga e-
nabeni. Wagaga wagaga.

unwanwa, wafika esitibeni.
Imamba yathi mayidliwe,
yengaba nehwathi, yathi
mabe ziyosi yesitiba.

Ngako, ke, thina ziyosi yethu
le wena wayalahla. Thina
siyajithanda

Injoda yathi, "Hhawnu,
mahosi, pho! nithi ninge-
ngisite ningibuyisele, nina
bakombulu? Yini ninga-
ngithetheleli bakwethu? Noma
nje nithi nokungqono mati-
shaywe tomo tilobole sono sami
sekubulala ingane yami ngiji-
thanda, yinjaba yesikhwele e-
bafati. Lofati nohona wathi a-
ngibulale ingane yami. nami,
ngenxa yekukhodela ingalo
ebusuku, ngasengivuma.

Sathu sitiba, ya, ke, shaya
tomo netyi mashumi nayisi

hlamm netimnyama, tingena-
 lo libala. Ubuye ushaye
 futhi tomo netijinashumi
 nayisihlamm netihlophe
 tingenalibala. Ube sewe-
 luka mahuko, elukwe ufati
 waho. Wena uthi mhla
 uletha leto tomo, ucale
 ngekwendala mahuko
 etindluni tohe tehwahe,
 nakeliggakeni lohe lekhuwa
 kho, nakendleleni, isuke
 ehaya ite ifike la esitibeni
 . Tomo tiyambe ngetulu
 kwemahuko. Ifike nato
 la. Mina ke ngothatha
 tomo ceje ngiphaketele
 inombatana ngiye ngoyi
 beka elawini layo.
 Ma nike nayihlapha
 futhi, ngobulala wena
 nefati lowo waho, noqa

Banga kokuthi sewathola
sigqili sahl la kulenom-
batana.

Nempela yabonga injo-
da yayamba. Yafika
ehaya yaylanja injaba
yesitaba, njengoba injalo.

Ufati weluka. Injoda
yayambe ishintshisa nge-
tiyomo. Ifuna kutshola
netimnyama nanetihlo-
pho netingenama bala.

Yayamba naketikwe-
letini tayo injoda kwaba
nje, yate yaphumelela.

Nofati naye waphumelela.
Kwathi nganelimwe lilanga
nelemiswa umumzane,
kwasindwa tohe tindlu.
Kwasindwa neligceke.
Kwasinjwa nendlela nenza
esitibeni. Satshelwa, ke, ko-

kutshi ngoso kutoba yihilanga
 lekwendlala mahuko, kuya
 mbe tomo titolanya ino-
 mbatana. Sanyakata sitiba
 savuma sathi "Kuhungile."

Kwasa, ke, ekuseni. ~~Ke~~
 Endlalwa mahuko. Glawini
 la kutongena hona inombi
 tana kwendlalwa namahle
 kahulu. Tohe tindlu, kwe
 ndlalwa. Kwate kwendlal-
 wa nakeggekani. Kwate kw
 e ndlalwa nakendleleni
 kwate kwafika esitibeni.

Kwase kusuka majoda
 nayisihlanu achuba tomo
 netimnyama netiyimashumi
 nayisihlanu. Inva kwaleto
 kwaba yinamamamwe futshi
 majoda nayisihlanu echuba
 tomo netihlophe.

Tafike Tema, tohe, ke, tomo

setihlangene. Taba yilibulu.

Yise wenombatana wahu-
luma, ehuhuma nesitiba. Esho
kokutshi asimxolele kabulu
simnikela inombatana yake
nato tomo. ~~nemaqansi~~
nemaqansi asendlewe la ku-
toyamba hona sitiba silethe
iyosatana.

Satamatama sitiba, Sathi-
ma sesize sambeka ehaya,
siyomshija hona. Hon-
ke, bayomhlabela tomo
netiyisihlanu adle.

Nempela, ke, majoda lawo
atiphosa tomo esitibeni. Ati-
phonsa tohe, Netihlophe neti-
mnyama. Taphelala hona tohe.

Satamatama sitiba. Se-
suka saphuma esitibeni. Sazo-
mba ngendlela neya kubo
yosatana. Sayamba ngetulu

K13/27

Kwemaqansi. Saye safika e haya.
 Safike segqwala liggeke. Sahipha
 inombatana sayifela elilawini
 layo nelendlelwe lphe maqansi.
 Sona sabuyela emva. Sasonga-
 songa ohe lemabuko nebese-
 ndlalelwe wona bangena ngwo
 esitibeni. Nkombose watihlale-
 la kahle ke ngoku. Atange
 abe esahlushwa wuyise nenina
 futhi. Wabe sephatheka kahle
 yaphela laho.

Mthiniingwane.

Kwesukela! Injoda, nefati.
 Batāla injodana. Yahula lenjo-
 dana yate. Yaba yisiva. Yacom-
 wa yinombi. Yayiteka lenombi.
 Yayilobola ngoba iyithanda nge-
 mpela.

Kuthe nganolumwe lusuku
 yise wambita Mthiniingwane.
 Wam yala ethi, "Nanami, ma uya
 ekhweni laho ute ungawadli masi
 usaya embili. Ubote uwadla se-
 wubuya hona ma unokiwadla
 avume nempela Mthiniingwane.
 Kuthe nganolumwe lusuku
 Mthiniingwane wafuna ku
 yambela inombi yake.

Wayesethi kühle bamsilele
döbe avuke. Bamsilela, Wawuba
Wawadla amasi. Wawadla, wa-
wadla, wawadla wate wesutha
saba bonu.

Uthe esuka wayebinca ethi
du, ethatha injuku yabe neli-
hawn wayephuma eyamba
eya kubo nomli, ekhwemi lahe

Uthe ekendeleni, waphiswa.
Wayesebeka kasi lihawn lahe
nenjuku, escheduka. Wafike
wanyanya, wanyanya, wanyanya, wasinjaba
ceje wabunya. Wathatha lihawn
lahe nenjuku wayamba.

Uthe ethi nyadundubala
nje, loku lenjawa nabanya ku-
yona ibiyisigojana, amemeta
masimba. "Ngilinjwe wemthinini-
ningwane!" Wathi nyabeka
kokuthi nbitwa nbani, wabo-
na lijede lemasimba emum
edle masi, limlanjela. Wa-
jinga nje, kokuthi yini le.

Wawalinja ate afika kuyona.
ayesethi, "Ya, ngithathe mthinini-
ngwane, sambe. Mthininingwane
wathatha injuku yabe, wawaphi-
hlita ngayo. Wawashaya wawa-
shaya wawaxhifita ewahlanganisa
nehlaba. Wawabutha ohe, wawa-
faka emadini wawahlilikhla kwate
kwate kwasala timepha temasimba

tantanta emadini, temuka nefula.
 Uthe la ethi uyajundubala
 eyamba naye ejabe ekhweni lahe,
 weva sekusho futhi kuthi,
 "Ngilinde wemkhininingwane!"
 Wathula nje watiyambela. Kwa-
 sho futhi, "Ngilinye bo! Awuvi
 yini? Ngilinye wemkhininin-
 dwane!"

Eme futhi. Kanti sekuphi-
 nde kwa bulungana kwaboyilidede
 kuyambe kumlandela. Akuphikhi-
 te ngesiqwayi kusakateke. Esule
 injuku yabe, esuke ayambe. Ku-
 buye kucocane kumlandela athi
 la esethi uyongena nje ekhweni
 lahe, eve sekusho, "Ngilinye
 wemkhininingwane! Wangishiya
 nje wena? Ngilinye bo!"

Adinge kokuthi utokwedenja-
 ni ngoba nakemtini ubese-
 hlidekiwe, ngoba ubese atiwa
 kokutshi utofika. Awathathe
 awafake esikhwameni sahe nesasi-
 hlala lidosha lagwayi. Ayambe
 esivalo kahle, enelithemba lekuthi
 ngeke aphuma. Uyowabopha awa-
 thi ngqi.

Ayambe ke, aye angene ekhweni
 lahe. Ahlale esigqikini. Bambingebhe
 "Sawubona khwemwana!" "Yebo" nawo
 athi, "Yebo!" Asho nomumwe,

(ukhwekati). "Sawubona nanami." "Ehhe! khwekati wami" Nawa athi, "Ehhe khwekati wami." Nenombi yakhona imbingelele. Nawa masimba avume abantu badinge nje kokuthi ukhwemwana uyamba nani nohlanje, le, nokuyilokwe ikhuluma. Ithayi ke, bathunge luhamba lwe-lijiki. Baluphungule. Balubeke nge-mbili kwekhwemwana. Phela she ma-lungu emtini agqwele endlini ngoba kufike ukhwemwana phela. Batombona ukhwemwana uelome. Iuthi batocela lijiki. Ngoba liya-celwa phela lijiki.

aluthathe ukhwemwana luhamba, aluphakamise. Kusho loko. "Ngiphudise phela namu mthininingwane." Acinisele mthininingwane alinge kutiba aphude nje athule. Kusho kuthi, "An ngiphudise mthininingwane, bo! Ngiyatiphudela, ke, mina ma ungincisha nje. Ngiphudise bo mkhininingwane!"

Wathi uyabubeka kasi luhamba lagxuma lidele lemasimba laphalaka. Exeka elizikini lantanta. Wohe u-munu nowayekendlini wakona wathi "Hawu!" Wesuka ukhwemwana wathatha induku yabe wayamba, abuyange abuye. Walishiya kona lag-labe lijiki. Yaphela.

ngafica sikhova sinemehlo nama-
hle, ngase ngihuhuma nasongi-
thi ake singinike wona namni
ngisinike awami. Ngoku, ke,
sangingika. Ma sengiwafakile
angisaboni ngawo. Sengiyambe
ngeduka yohie indlela, le, ngithi
ngita laha ehaya. Yikona, ke, sengi-
te ngifike ngalesikhathi.

Mamo ufati! "Khawu khenkeni
ungeda kanjani? Awati yini kokuthi
sikhova siyalala emvini, ngoba a-
siboni: esuku sivuke siyambe ngo-
ba siyabona na?"

Ukhenkeni, "Chabo bengingati
Mina ngibone emahle nje
mehlo esikhova eyitimbungu
sengibe ngiyathe ngibeka ngawo
angisaboni lutho.

Ufati "Cha khenkeni, ngeke ngi-
lale kahle. Yidla ngamandla mi,
uyambe uyonika sikhova mehlo
aso. Utosibona kahle ngoba utu-
fika sesilele nemehlo aho, wena
ube uyamba nemehlo aso loku
wona abona esuku.

Nempela, ke, khenkeni adle
ayambe. Aye asifiqe sesilele
sikhova. Asivuse. Athathe mehlo
ahle asinike aso. Ake sebuzela
ehaya afike alale. Kuse. Adle
ceje ayambe futhi.

Wayamba wayamba khenkeni
wafiqe umunu efile esesineke ma-
tinyo. Wathi, "Hhawn! Uusinekeleni
kangaka wena? Ate amahle matinyo
aho! Ahlophe qhwa! Awungiphe
wona." Watithulela, nje, umunu
efile. Wathi khenkeni, "Awuvi yini
uthuleleni ngicela matinyo?" Wa-
tithulela nje umunu wasineka.
Khenkeni wathatha injuku Washo
kakhubu ematinyweni wathi
nkumpu! Uyeyisa wena, hhi!"
Aphuma matinyo emunu. Afike
amila ohe esiphongweni sa-
khenkeni. Tihla totobili. Lwangehla
nowangedasi. Tamila, nje, esipho-
ngweni njengoba ubona matinyo
emile emunweni wemunu.

Uyafika chaya khenkeni, ufati
usemehlwana. Inele ambone nje,
"Hhawn! Khenkeni usu wedenjani?
Hhan! Hhawn! Hhawn! Yini le!
Awani lamatinyo nangaka? Ngate
ngaholiseka mina webawo! Au!
Uwathathephi lamatinyo?"

Ukhenkeni, "Ngifiqe umunu
ewasinekile ngawagela wala, nga-
mshaya. Aphuma, ke, asemila kumi-
na.

Ufati, "Yamba uwaphindise!
Au! Au! Au! Ngate ngahlupheka
mina webawo! Kojwa ngitokwede
njani mame! Au, He!

Wayamba khenkeni. Wafika
 kumunu lowo nanfija esina
 ke matinyo wawaqela. Wafika
 wathi, "Matinyo, matinyo, suka e-
 siphongweni sami, ubuyele enjaweni
 yaho, ngiyathethiswa ehaya ngawe."
 nempela esuka matinyo ku-
 khenkeni, esiphongweni, abuyela
 kumuniniwo. Wabuya khenkeni.
 Wafika ehaya esemuhle. nezosikati
 yejabula ibona khenkeni esefika e-
 ngasamilile matinyo esiphongweni.
 Wahhala, ke, khenkeni ehaya,
 emuhle kwahlwa kwalalwa.
 kwasa kwavukwa. Wayamba
 khenkeni. Wayamba wayamba
 wayamba wate wafika efuleni.
 Wafija tithwane titiningi. Titha-
 meli emadwaleni. Letihwane
 tohe tenehile. Ngoba phela be-
 tikaje tohe tikhumule imiguzuzo
 yato tayigeta emadini tasetiyene-
 kake. Tedela kokuba ke yome
 kusali. Tibe setiyithatha, ke,
 tizifake.

Wafika, ke, khenkeni. Wafika
 uyayibuka lemiguzuzo neye-
 nekiye ikaje igezwa efuleni.
 ayibuke, ayibuke, ayibuke.
 Abe sekhipha wahle naye ewugera,
 awugere, awugere, awugere, naye
 aweneke.

Walamba, ke, ngoku. Ulam-
ba njalo tiwane tona tisenekile
yena usefuna kuyamba
ayodla ehaya. Afike kowah
ungcuzu usemadi ungakomi
abe setsheleka kunesimwe
siwane. Sivume. Awuthathe
afake wona ayambe aye ehaya
eyodla.

Iphike iyosikati imnike
kudla. Adle. Athi uyadla,
kudla kuhuluke kunjengoba
kunjalo, kuphuma ngakasi.
Tingane Tamangala nje tibona
yise ekha kudla ekufaka e-
romweni tithi uyadla tiya
bona kudla sokuyinqwaba
kasi. Jabhala kasi tingane
tacoshela eromweni tithi yise
uyakuchitha kudla.

Wafika nina, wafika ti-
ngane tihleli ngemuva kwa-
yise tidla. Wathi, "Nedani
laha ngemuva kweyihlo?"
Tathi tingane, "Siyadla. Bawo
uyakuchitha kudla." Nina
wabeka. Wafika kudla kunji-
nq wabangemuva. Wababata
wathi, "Hha! Khenkeni yini
le?" Wathi khenkeni ngiyadla.
Ngitshelake ungcuzu wetiwane
ngoba owami bowusemadi.

Bengifige tiwane teneke eyato
tikaje tigegeza, namu nga-
khipha wami ngawungeza/
ngasuka ngalamba ungakomi
owami, ngase ngetshelaka
swesilwane, ke, yiwona lo
nengidala ngawo kube sekuba
nje.

Wababata ufati wathi, "Hawu
khenkeni! Ngate ngahlupheka
uwena! Yini le noyedayo?
Yamba! Yamba hona ngoku
iphindise ungcuzi wesilwa-
ne! Mbuye hona ngoku ubu-
ye newaho! Hawu! nga-
hlupheka! Yamba!

Wayamba khenkeni wafika
tiwane tisahleli tithamele tisa
yerebile imiguzi yato. Wathi
"silwane buyisa ungcuzi
wami: mi nanku ungcuzi
waho. Ngifike ngathethiswa
chaya kwathiswa angilanje
owami ngoba ngithi ngiyadl
kukulubeka kudala kube se-
kucoshwa yitingane. Ibe se-
yiyathetha iyosikati yami
ithi kubi loko. ngakoke kuhle
niwubuyise ungcuzi wami
ngiyambe."

Tamnika tiwane wawufaka
watinika owato, wayamba.

K13/27

wafika e haya waphakelwa kunda
kwalunga, akwate kwabululeka
walala. Kwasa kusasa.

wayamba futhi. Mthe eyamba,
wafika ingane, injintle ingane.
yenombatana. Lengane ihleli
emadwaleni efuleni. Ihleli nje
yojwa, ngoba kwasekuzingane naya
seyihlala. Kuhona ligula lemasi
eduze kwayo, kanye nelukhede lwe-
kuphuta masi lugibekeli ligula.

Wayibuka lengane khentkeni
wathi, "Hhaw! ngane wate waba
muhle ngane! Ngane! Ngane!
Amasi aho lawa ngane?" Yahlaka
ingane. Wawathatha khentkeni
wawaphuza. Wathatha ingane
wayibeletha. Wahlakelela nayo
ehlana wabe eyidlalisa. Wayi-
dlalisa wayidlalisa waya koyehlisa
eseyamba. Wathi, yehlaka
ngane sengiyayamba. ngobuya
nangoso ngitokendlalisa.

yanamathela ehlane ingane,
ne! Wayesathe uyayehlisa, ingane
yanamathela. Wati wagojuka naye
Iambona tingane take eta. Iathi,
"Uema! nawo bawo eta ebelethe
ingane." Athi mina, "Hhaw! ngate
ngaholiseka mina webawo.
Kuyithathephi lengane khentkeni?"
Athi khentkeni, "ngiyithathe ema

dwaleni. Ngisuke ngayifiso ihleli
 religula layo iyintle. Ngayidla-
 lisa yasuka yahlaka. Ngase ngi-
 phuta ligula layo ngayibeletha
 ngayidlalisa ngisina nayo nga-
 sengiyitshela, ke, ukuthi ayehli-
 ke sengiyayamba ngoku. Aji
 vumi kwehluka seyinama
 thele."

Ufati athi, "yehlise khenkeni
 ingane." Abe yathe uyayehlisa
 ingane, isuke inamathela.
 Abe yathe, abeyathe, abeyathe
 uyayivuthubula ingane, isuke
 ikhwexele ibambelele, ngo, ema-
 hlombe. Ufati athi, "akuyona
 ingane, le, khenkeni yisikhanda
 semnamathela nesihlala ema-
 dwaleni, silinde umunni no-
 ngafike asithathe, sinamathela
 kuyena. Angati ke kokuthi utokwe-
 de ~~lengane~~ njani ngoku. Ngeke
 yesuka kwena leno. Wote ufe
 uyibelethe lengane. Nawe
 khenkeni usungikhathatile.
 Ngabe kade ngatizambela nga-
 kushuya ukuba ngangingatele,
 yiloku ngenqenile ngenxa yeti-
 ngane tami. Nohlanye, ke, nge-
 nelisiwe. Lengane noyibelethe
 lala nayo ngoba sokuhlule.
 Uvuke ekuseni uthlele ligula

layo nowaliphutayo ligqwala
 Uyithathe uyizambise uyibuyisele
 la wayithatha hona. Akusa-
 yambwa ngaleyo ndlela. Aba-
 nu besaba sona sikhundla lesi
 somnamathela nosewusibele-
 the wena. Uka ekuseni, ke,
 uyambise ubhola u uyise
 enjaweni yawo laho la
 wawuthatha hona. Uma
 ufike wengaba kusuka ku-
 wena lohlola nosewuwedile,
 ngokwemuka mina, utobona
 kahle ngoku."

Wayamba khenkeni.
 Wafike emajwaleni wabeka
 kasi ligula. Wathi, "Sikhundla
 semnamathela suka unamathela
 edwaleni. Sengiwabuyisele masi
 aho nengawaphutayo. Suka
 kumina funa ngilabekelwe
 umntu wami na ungangi-
 yeke. Ithukuthele kabi izo-
 sikati yami. Suka kimi wena.

Waxebuka unnamathela
 wabalakaxeka edwaleni. Wasuka
 khenkeni ngelijubane. Washiya
 ligula lawo kasi ngetulu kweli-
 dwala ejintu kwabwo. Taya kahulu
 ngelijubane. Waye wangena ehaya
 eshefutela. Wafike waxolisa e-
 yosikatini yahe wathi ngeke

aphinje ayambe ethwala tino
 laha endleleni eta nato ehaya, ngo-
 ba uyabona kokuthi kubi loku
 ayikuthandi iyosikati. Uwe i-
 thethe kabi la efika nesikhun-
 da semnamathela. Yate yasho
 kokuthi itokwemuka.

Yena akafuni yemuke iyo-
 sikati yabe. Nokungqono wa-
 yena nongayeka kuthola-
 tino abe setithatha eta nato
 ehaya. Waxolisa kuyona kahulu.
 Nayo yamxolala. Babuye batihla-
 lala kahle. Yaphela.

Imbwa.

Kwesukela Amanombatana,
 elamana. Ngela kurina efuna
 kuvakashela kalonina. Wawu-
 ma nina. Manombatana aye-
 ngayati indlela neya kalonina.
 Ngoba ayengatange aye bona
 ngembili.

Nina wawabita wawayalela
 indlela neya kalonina. wathi,
 niyabona bananami, nitosuka
 laha niyambe ngayo lendlela
 neriphuma ngayo la ehaya.
 Niyoyamba ngayo njalo nite ni-
 yofika laha ihlangana bona.

nemwe. Ma nilaho, ke, niyiyeke le
 neqonda ngakwesobunxele, niyambe
 ngale neqonda ngakwesokudla.
 noyamba niyambe, ke, rufike
 kolonyoko.

Ayambe, ke, lamanoombatana
 ayamba, ayamba, ayamba, ate
 afika la tihlangana hona ti-
 ndlela. Ama. Nenqane yathi,
 "Mana uthe asothi ma sifika, la,
 siyambe ngalendlela neya nga-
 kesandleni sekudla." Ithi ino-
 mbatana nenjala, "Hhayi, mana
 uthe asibe soyamba ngalena
 neya ngakesandleni sekunxele.

Aphikisane, ke, manombata-
 tana, kube yileyo ithi, mana uthe
 asiboyamba ngendlela neya nga-
 kesandleni sekudla. Kube yileyo
 ithi, mana uthe asibe soyamba
 ngendlela neya ngakwesobunxele.
 Aphikisane, aphikisane, inga-
 te yabakhona inombatana ne-
 vuma kwehlulwa.

Kwathi nale nenqane a-
 yate yatibeka ngekuva kwayo.
 nale nenjala nayo yathi ivile
 kokuthi nina uthe bate
 bayambe ngendlela neya nga-
 kwesobunxele. Kwate kwajika
 lilanga bemile behulumale-
 njaba kepha ingapheli.

yate yathi inombatana nenqane, khayi mina ngityamba ngendlela nengive mana ethi asite siyambe ngayo. Nale nenjala yathi, kulungile, ke, akube yilowo ayambe ngendlela yahe ngoba namni ngithi ngivile nawe uthi uvile. Phoke sekovana hona ke ekuveni kwethu.

Nempela ke behukana kanjalo. Inombatana nenqane yangena ngendlela nebbeyi-yalewe wunina, yaye yafika kolonina.

Inombatana nenjala yona yayamba yayamba kwate kwaswelela. Kuthe la sekuswelele, yafika endlini, nje, nenyulu. yafika kuvuliwe kepha kungeho munu ekhathi kubona unotha etiko, nelibojwe nelitulu. Nalamamwe ke namangane. Wajinga, nje kokuthi kuyiwephi laha ngokukuhlwele. Wasuka wakhwelela etulu kwendlu wahlala. Wathi yihona ngitoke ngibone kokuthi kuyiwephi laha. Kuhlwele ngoba ngeke bangibone ngoba banu ababeki etulu. Babeka embili nake mageleni. Amukho umunni

nofika ceje abeke etulu.

Uthe esacabanga loko, wera,
"Gqisha gqisha gqisha." Wa-
beka wafifiyela, loku sekubhile.
Sekukhanya tiyanyedi. Wera
"Gilikigi." Hhaw! Leno yimbwa.
Yiyulu lembwa. Yethwele umun-
usefile. Wuyena lo neseyim-
lahla kasi egcekeni. Kade iye
kotingela.

Uthe yesuka laho yayinge-
na endlini, ~~ifak~~ ^{ifak} ~~hanga~~ ^{likhanya} elikha-
dini, ilifukula iphumela na-
lo emyango. Yadumela umu-
nu lowo ngeromo, yamfa-
ka ekhathi. Yatibekela. Ya-
buye yatibukula, yachamela
ekhathi ceje yatibekela. Ya-
khulumama yojwa yathi ngi-
tobasani. Yasuke yaboshe-
la ngakasi, yabasa um-
goddo wayo ivavutha. Kwa-
bila kwarushwa. Yephula
imbwa. Yamudla umun-
yamceja. ~~I~~

Uthe seyimcejile, yapbu-
nga ukhulci. Yangenisa
imbata endlini. Uthe iya-
phuma nje, yaseyishilo
inombatana etulu kwe-
ndu, yathi, "Hhaw! ka-
ni unje?"

Imbwa yaphakamisa
mehlo yabeka etulu kwend-
lu. Yayibona inombatana
ihleli hona.

Lembwa yayefuywe yi-
barikati balomuti iyinga-
ne. Yahula. Yaluma. Ya-
dla timbutu. Yathi isuka
yayidla banu nabakhe hona
laho ehaya. Yate yabacija
nya. Yadla nomniniyo.
Kwasala kuvuliwe enyango.

Yathi imbwa enombatane
ni Wo! Wote ungibone. No-
ma ubona ngoba ngingakwa-
ti kukhwelela laho la uhona!
Ma uke washo nje, laho la
uya hona kokuthi ungifige
ngedani, uyongifunda kahle.

Nempela, ke, yahlala, ya-
hlala imbwa, yabuya yatya-
mbela. Yanele yanyamalala
inja, yehluka inombatana.
Yangena ngendlela. Yagiji-
ma, yagijima, yagijima,
igijima ngendlela. Yagijima
njalo yate yayofika kdoni-
na. Yafika sokulelwe.
Udadabako wembethe nenina
hl huku. Balele nje bekuyi-
hona beceja kuteka tinga
nekwane tako.

Kani inombatana igijima
nje ithi iyamba yojwa, kani
iyambisana nembwa. Iya-
mbe iyilandela. Ifuna kuyo-
bona kokuthi ave itofike
ihulumo ngayo yini.

Nempela inombatana
yafike yangena nesivalo
sohe. Yancenga ninakulu
kokuthi kuhlalalise ekha-
thi ngoba iyasaba kulala e
celeni.

Yala inombatana yekhwa
bo, yathi bhayi, wumina
nengitombatha eduze kuka-
hulu. Yathi le, ngilaliseni
ekhathi ngitoritshela injaba
nempela bamnyeka walaba
ekhathi.

Wayilanya, ke, injaba
wathi, "mina ngibone ukhola
sengeduke ngaye ngafika
emtini wembwa laha se-
kwaphela bohe banu be-
dliwa yimbwa. Ngafike
ngakhwela etabu endlini.
Ngithe ngisahleli, ngabona
kufika embwa yethwele
umum efile. Yathatha
libojwe yamfaka yacha-
mela hona. Yangela nga-
kasi. Yakhwetela ngema

simba ayo kwavushwa ya-
 dla. ngasengithi mina
 kanti unje? yangisongela.
 Kani ihulumana nje ino-
 mbatana imbwa seyishisa
 ludosi lwempisi. Sebelele bohe
 kwasala yona yojwa.
 yavula imbwa, lokw sica-
 ba yinesibiywa ngehugono-
 thi. yangena. yathi ko-
 jwa kani wena utohleba
 ngami la? Lunga, ke, ngoku
 yabe isabashisa nge-
 nilo ithi iyabavusa aba-
 vunkanga. babwadda nje.
 yangena imbwa yathi
 wena uhleba kani la?
 yamhlida. yasika urede
 yawuphanyeka yasika
 tingalo yatiphanyeka.
 yemba yasika ihloko
 nesifuba nesisi, nema-
 thumbe yalengisa. nema-
 bathe bevuka ekuseni
 bakhangwa yinyama
 yemum seyilengisiwe
 yonke. Babeka. Hawn!
 Kani yinombatana le!
 bahala, bahala, bengasena
 kusita lutho. babona ko-
 kuthi ndlive yiyona le
 mbwa. yaphela.